

Vannak-e csodák

András Ferenc

2015-2018

Vajon mit tudnék valami oldottabb, könnyedebb posztot írni így a karácsonyi ünnepek közeledtével? A keresztény kultúrkörben a karácsony is egyfajta csoda. Én szeretem a meséket, különösen a misztikus történeteket, a zsidó-keresztény mitológia is közel áll hozzám. Jó három éve írtam egy posztot a Namitgondolsz.hu részére a csodákról – sajnos kevesen értették meg. A gondolatmenet sarokpontja nem a 'csoda' fogalma, mint ahogy többen gondolták. Csoda pl. hogy Jézus vízen járt, halottat föltámasztott, vagy maga a születése, hogy a három királyt egy fénylő csillag vezette oda. Az érvehhez nem szükséges a csoda definíciója, de redukciós axiómák (Carnap fogalma) azért adhatók: Ha x csoda, akkor van olyan y általános igazság (pl. természettörvény) aminek x (feltételezett) létezése ellentmond. Ha x következménye egy y általános igazságnak (pl. természettörvénynek) akkor x nem csoda. A csoda tehát valamilyen *egyedi* történés, egyedi esemény, ami ellentmond a fizikalista világnak, annak, hogy nincsenek extra fizikai ágensek, természetfeletti hatalmak, melyek időnként beavatkoznak a dolgok menetébe. (Itt most a fizikalizmus nem olyan korlátozott felfogásban értendő, ahogy a korábbi 37. poszt tárgyalta, hanem széles értelemben, amely nem zárja ki az összes univerzálé létét.) Az is mellékes, hogy léteznek-e csodák. Ebből az irányból nem jól támadható az érvelem. Most újra leközlöm az eredeti szövegemet a csodákról. Hátha csoda történik, és valaki megérti.

Nincsenek csodák, ugye te is így gondolod. Bizonyára úgy gondolod, hogy nemcsak csodák nincsenek, vagy csak nagyon ritkák, vagy csak nagyon valószínűtlenek, hanem azt is gondolod, sohasem nem történt egyetlen egy csoda sem eddig, és nem is fog történni a jövőben sem. Még ez sem elég pontos. Arra gondolsz valójában, hogy csodák szükségszerűen nem léteznek. Azért gondold ezt, mert bízol a természettudományban, és úgy véled a természettudományos gondolkodás és a csodákban való hit kizárja egymást. Nevezzük ezt '(A)' álláspontnak. Fontos ezt jól megérteni, elmondom kicsit részletesebben egy példa segítségével.

Senki soha nem tud járni a vízen; ezt mondja nekünk a természettudomány. Mit jelent ez? Elképzelhető, hogy volt valamikor régen valaki, akinek lett volna lehetősége, hogy a vízen járjon, de elmulasztotta a kedvező alkalmat. És azóta sem született senki, és talán soha nem is fog, aki tudna járni a vízen, ha megpróbálná. Azért említem ezt a lehetőséget, hogy világos legyen: '(A)' álláspont szerint többről van szó, minthogy sem a múltban, sem a jelenben, sem a jövőben soha senki nem fog járni a vízen. Arról van szó, hogy lehetetlen járni a vízen. Ezt másképp úgy is mondhatjuk, hogy:

(A1) Szükségszerűen igaz, hogy bármely x személyre és t időpontra nézve x nem jár a vízen t -kor.

Úgy tűnik, hogy a csodákban való gyengébb és erősebb hit sem fér össze a természettudománnyal. Kérdés azonban, hogy van-e még a csodákban hívő számára logikai egérút? Lehet-e hinni bármi módon legalább egyetlen csodában úgy, hogy azt ne tudja cáfolni a természettudomány? Nevezzük ezt '(B)' álláspontnak. A '(B)' álláspont követője cseles módon ellentámadásba lendül imígyen:

(B1) Megbízható szemtanúk alapján állítom, hogy valaki, egykoron réges régen, egyetlen egyszer járt a vízen.

Ez kétségtelenül ellentmond (A1)-nek, de vajon hivatkozhat-e a természettudomány híve (B1) cáfolatául (A1)-re? Ezt fogja tenni, de nem lesz igaza. Azért nem lesz igaza, mert eleve feltételezi amit bizonyítani kéne. Eleve feltételezi, hogy soha senki nem járhat a vízen, holott épp az a kérdés, hogy egyvalaki egyetlen egyszer talán mégis járt a vízen. A vita tárgya egy egyedi állítás, ami ha igaz, akkor (A1) hamis, és ekkor (A1)-ből kiindulni tévedés. (B1) cáfolata csak az lehet, ha igazoljuk, hogy a szemtanúk hazudtak, vagy káprázott a szemük, netán bódult

állapotban a fantáziaképeiket valóságnak vélték. Amíg nem dőlt el (B1) igazsága, addig nem hivatkozhatunk (A1)-re. Épp erre alapozza érvét a másik fél. Azt mondja: valamikor régen megtörtént egy esemény, amelyik nagyon valószínűtlen, mert csak egyetlen egyszer fordul elő, és soha többé. Ama személyt semmilyen módon nem tudjuk rávenni, hogy jöjjön vissza közénk és vegyen részt egy kísérletben, és ha visszajönne sem biztos, hogy hajlandó lenne úja a csodára. Így végső soron két választásunk van:

(A) Soha senki nem járhat a vízen.

(B) Ama egyetlen esetet leszámítva soha senki nem járhat a vízen.

Fölmerülhet a gondolat, hogy (A) általános állítást nem egyedi megfigyelésekkel valószínűsítjük, hanem olyan módon igazoljuk, hogy levezetjük más általános természeti törvényekből. Ez rendjén való, csak hogy ezzel pusztán tovább toltuk a problémát: az érv megismételhető azon általános természeti törvény vonatkozásában, amiből (A)-t levezetjük.

Ha mindebben igazam van, akkor bebizonyítottam neked, hogy logikailag nem lehet megcáfolni (B) álláspontot. Ebből az következik, hogy lehetséges, hogy (B) igaz. Viszont ha (B) igaz, akkor lehetséges, hogy valamikor valaki egyetlen egyszer járt a vízen. Ekkor viszont (A) hamis, hiszen (A) ennek még a lehetőségét is tagadja. Következésképpen, ha lehetséges, hogy (B) igaz, akkor (A) hamis. Mivel igazoltam egy csoda lehetőségét, megcáfoltam (A)-t. De ha egy csoda lehetséges, akkor miért ne lehetne több is? Úgy tűnik történhetnek csodák. Vagy mégsem, valahol elvitettem az érvelést?